

HULPZOEKGEDRAG EN ONTHULLING NA (SEKSUEEL) GEWELD/ GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Lerend Netwerk VLIR, 19/06/2023

Prof. dr. Ines Keygnaert, Universiteit Gent –ICRH & UZ Gent

Overzicht

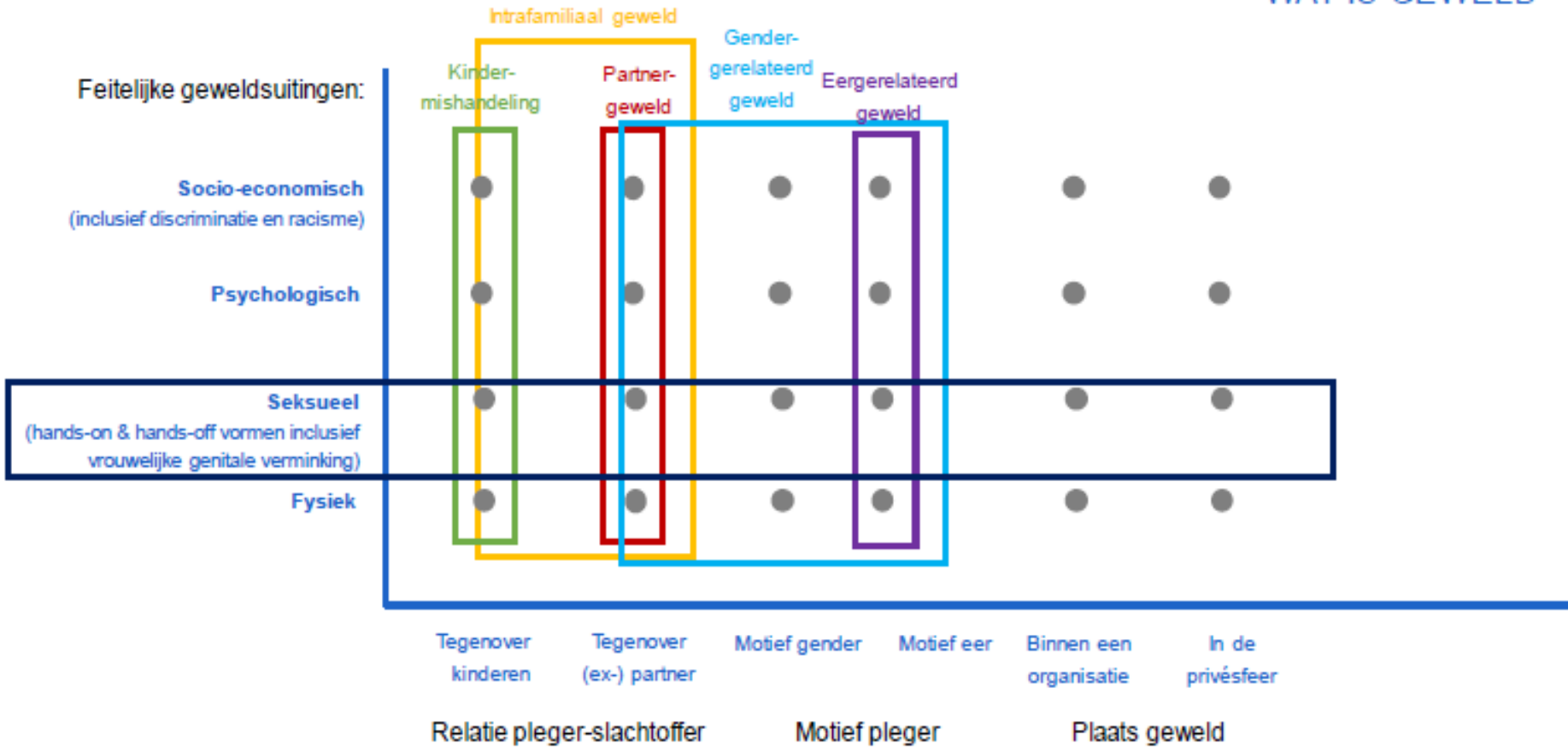
1. Seksueel geweld: verschil tussen theorie en realiteit
2. Hulpzoekgedrag na seksueel geweld: uitdagingen
3. Onthulling na seksueel geweld: uitdagingen

1. SEKSUEEL GEWELD: VERSCHIL TUSSEN THEORIE EN REALITEIT

Bij geweld/grensoverschrijdend gedrag: feitelijk gedrag dat is gesteld

WAT IS GEWELD

Seksueel geweld kan offline en online voorkomen, met en zonder fysiek contact

Gehanteerde definitie in UN-MENAMAIS onderzoek (Keygnaert et al 2021):

“Elke seksuele daad die tegen iemands wil is gesteld tegen gelijk welke persoon, in gelijk welke relatie tot het slachtoffer, in gelijk welke omgeving” (WHO 2015)

Hands-off Seksueel geweld:

- Seksuele verwaarlozing & niet respecteren van seksuele intimiteit
- Seksuele intimidatie (geen fysiek contact)

Hands-on seksueel geweld:

- Seksueel misbruik (fysiek contact–geen penetratie)
- Poging tot verkrachting (fysiek contact– poging penetratie)
- Verkrachting (fysiek contact–penetratie)

Cfr aantasting seksuele integriteit/ (poging tot) verkrachting

Het “ideale” slachtoffer

“Ideal Victim Theory” (Christie 1986): 6 criteria:

- 1) Vrouwelijk slachtoffer
- 2) Zwak (gezien haar vrouwelijkheid)
- 3) Voerde een respectvolle activiteit uit
- 4) Was waar het ok was om te zijn
- 5) Aangevallen en verkracht door grote, slechte man
- 6) die onbekend was voor haar

➤ vrouwen = slachtoffers, mannen = plegers

Deze theorie doorgedrongen in beleid, onderzoek, politie, justitie, zorgverlening en algemene idee wie SG kan meemaken

MAAR IS EEN MYTHE!!

Jongvolwassenheid/studietijd: piek kwetsbaarheid

Europa:

Studie bij jongvolwassenen (Krahé et al 2015) 10 EU landen, sinds wettelijke leeftijd toestemming tot seks

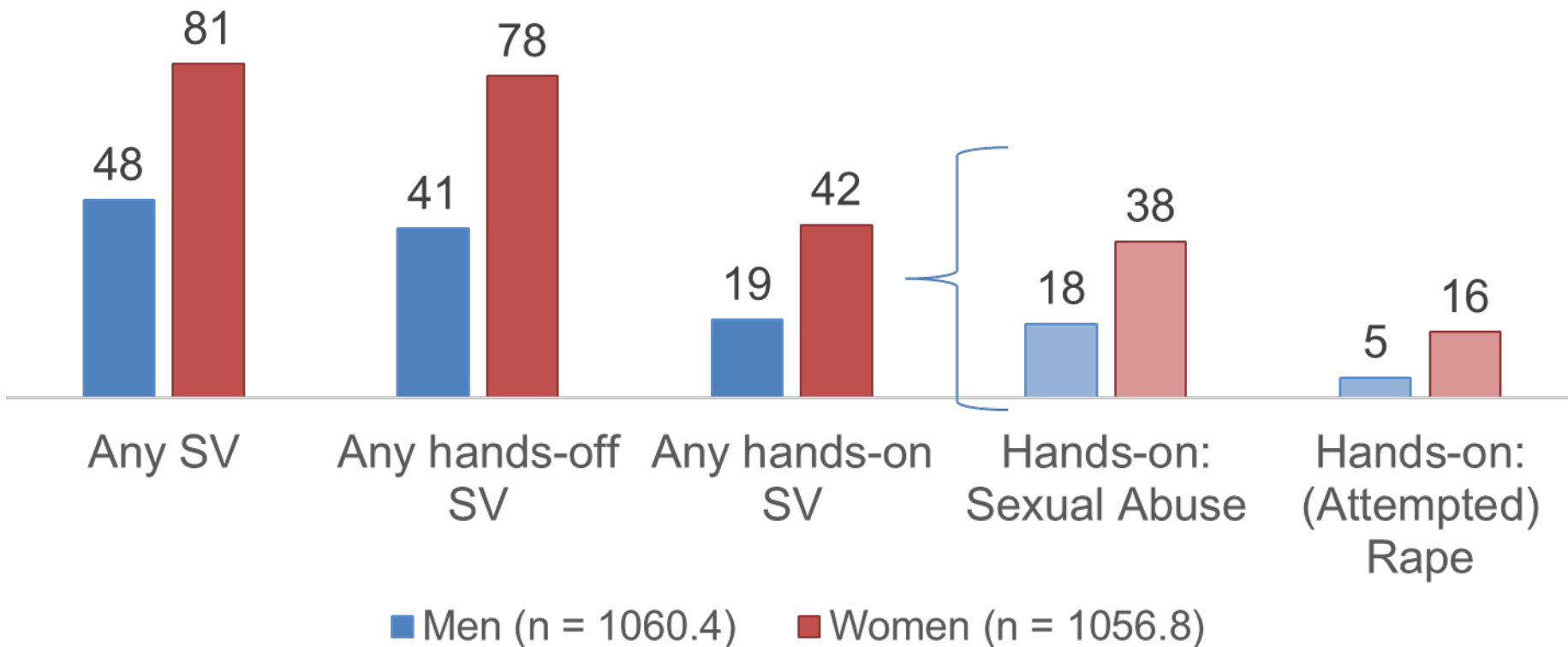
- 10 EU: 27.1% ♂ & 32.2% ♀ minstens 1 keer slachtoffer
- **België: 10.1% ♂ & 20.4% ♀ minstens 1 keer slachtoffer (in sommige landen tot 55,8% ♂)**
- 10 EU: 16.3% ♂ & 5% ♀ minstens 1 keer pleger
- **België: 5.5% ♂ & 2.6% ♀ minstens 1 keer pleger**

Vrouwen en mannen kwetsbaar: 81% ♀ & 48% ♂ tussen 16-69 j in België heeft SG in leven meegemaakt

Prevalentie SG België UN-MENAMAIS (Keygnaert et al 2021)

Prevalence estimates of lifetime sexual victimisation (in %)

De pleger is vooral gekend

SG België UN-MENAMAIS (Keygnaert et al 2021)

Pleger in algemene bevolking 16-69 j	Hands-off (in %)	Seksueel misbruik (in %)	Verkrachting (in %)
(Ex)Partner	9	11	40
Vriend	29	33	17
Familie	9	17	23
Date/net ontmoet	7	15	14
Authoriteitsfiguur	6	14	5
Collega	24	16	7
Iemand anders	26	29	15
Onbekende	7	9	2

Hands-off SG & seksueel misbruik meestal door vriend of iemand anders
(Poging tot) Verkrachting meestal door partner/ex-partner of date/net ontmoet

2. HULPZOEKGEDRAG NA SEKSUEEL GEWELD: UITDAGINGEN

ICRH

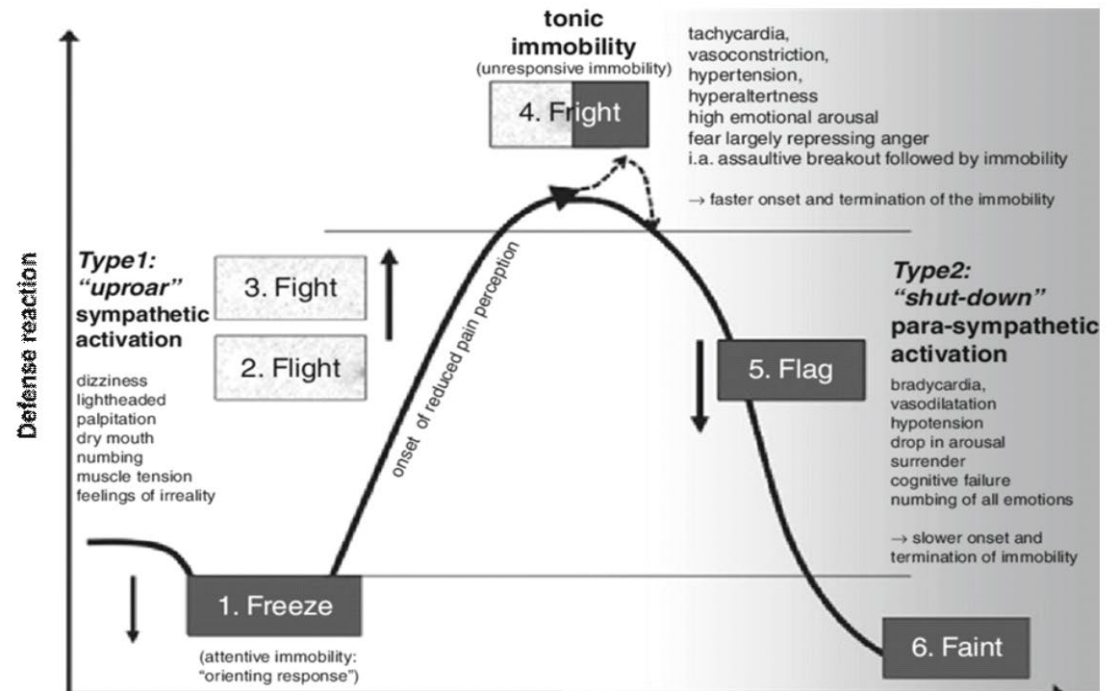

ACUTE STRESS BIJ TRAUMATISCHE GEBEURTENIS

Biologische overlevingsreacties (geen bewuste keuze!!)

- Vechten
- Vluchten
- Bevriezen
- Meewerken
- Flauw vallen

ONTOGENESE

Er zijn **twee vormen** van traumatische dissociatie:

- **Op het moment** van de gebeurtenis
- **Na** de gebeurtenis (terug aan (moeten) denken, bespreken,...)

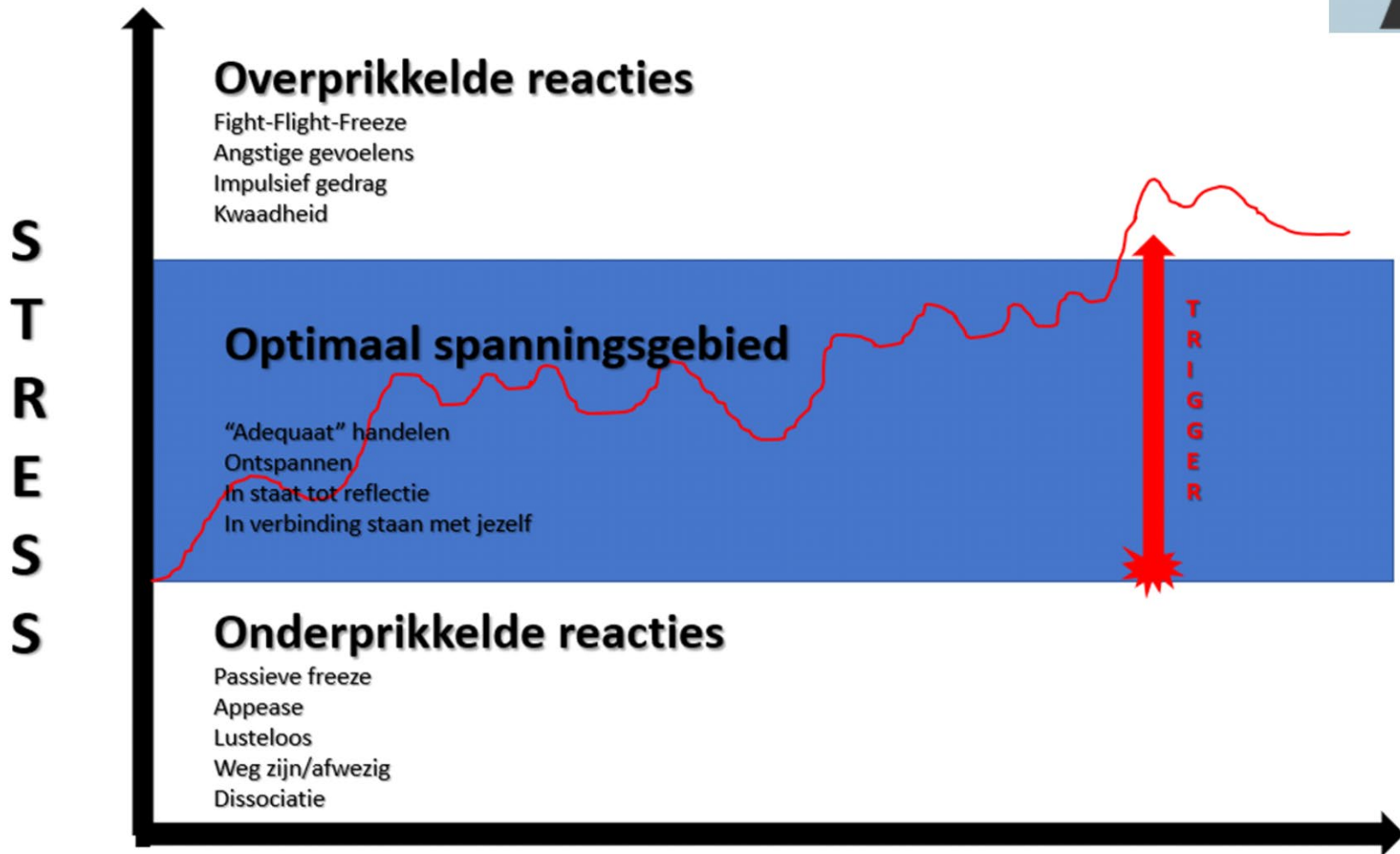
I'M SOMEWHERE

BUT NOT HERE...

HOGE STRESS IMPACT OP GEDRAG EN MENTALE GEZONDHEID

Seksueel geweld kan meerdere en langdurige gevolgen hebben

Fysiek: oa: Blauwe plekken, haarverlies, breuken, abdominaal trauma, urinaire infecties, prikkelbare darm syndroom, rugklachten, fibromyalgie, cerebrale lesies, beperkingen, overlijden, hyperactieve amygdala, kleinere prefrontale cortex...

Seksueel en reproductief: oa: SOA, genitale pijn, dyspareunie en seksuele dysfuncties, ongewenste zwangerschap, fistels, infertiliteit, ...

Psychisch : oa: Psychosomatische klachten, angsten, slaapproblemen, emotieregulatieproblemen, affectieve stoornissen, eet- & ontwikkelingsstoornissen, laag zelfbeeld, zelfverwaarlozing, automutilatie, alcohol en drugmisbruik, seksueel risico- en grensoverschrijdend gedrag, zelfmoord(pogingen), PTSS, complex trauma, intergenerationele transmissie....

Socio-economisch: oa: Stigmatisering, isolement, verstoting, discriminatie, werkonbekwaamheid, werkloosheid, school verlaten of schoolachterstand, (structurele) armoede, eerge relateerd geweld...

Geen gepaste zorg -> grotere kans op revictimisatie & plegen van geweld!

Mentale gezondheid bij slachtoffers is slechter dan bij zij die niet slachtoffer werden van SG

SG België UN-MENAMAIS (Keygnaert et al 2021)

Slachtoffers die **hands-on** seksueel geweld hadden meegemaakt, vertoonden significant meer waarschijnlijkheid dat ze ...:

Depressieve symptomen hadden in de voorbije twee weken
60% vs. 41% ($X^2 = 64.8$, $df = 1$, $p < .001$)

Zelfbeschadigend gedrag stelden
22% vs. 10% ($X^2 = 57.7$, $df = 2$, $p < .001$),

Suicide pogingen hadden ondernomen
12% vs. 4% ($X^2 = 41.2$, $df = 2$, $p < .001$)

Angststoornis kenmerken vertoonden in de voorbije twee weken
24% vs. 13% ($X^2 = 46.4$, $df = 1$, $p < .001$),

Symptomen van post-traumatische stress vertoonden in de voorbije maand
21% vs. 8% ($X^2 = 73.6$, $df = 1$, $p < .001$)

Coping Belgische slachtoffers: Slachtoffers meer geneigd om alcohol en drugs te gebruiken

SG België UN-MENAMAIS (Keygnaert et al 2021)

Slachtoffers die **hands-on** seksueel geweld hadden meegemaakt, vertoonden significant meer waarschijnlijkheid dat ze ...

Problematisch drankgebruik (AUDIT-C schaal)

45% bij slachtoffers vs. 37% bij niet slachtoffers ($X^2 = 11.31$, $df = 1$, $p < .001$)

Sedativa gebruikten

44% vs. 29% ($X^2 = 44.7$, $df = 1$, $p < .001$),

Cannabis gebruikten

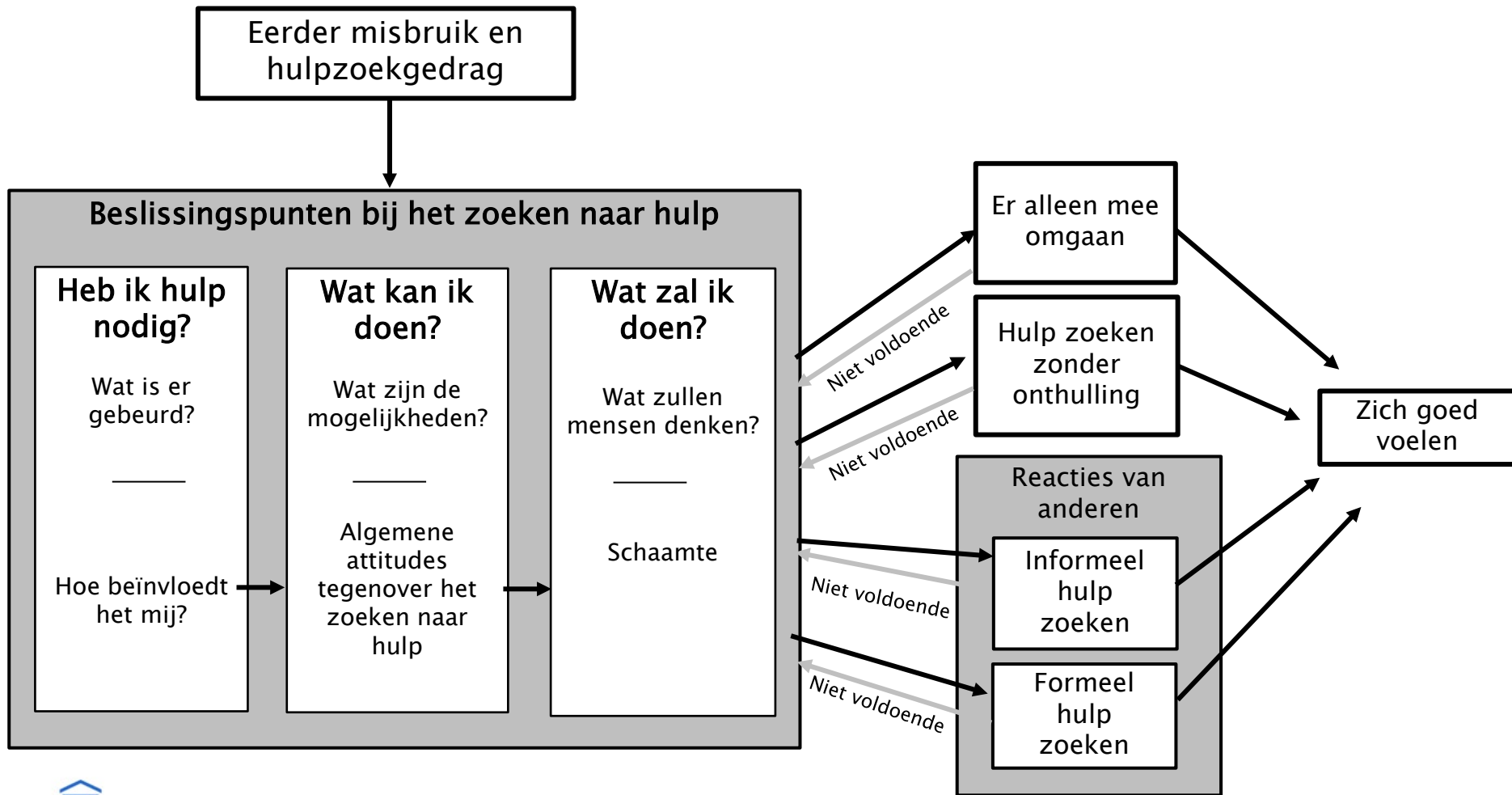
37% vs. 22% ($X^2 = 30.1$, $df = 1$, $p < .001$),

Ooit stimulantia (cocaine, extasy,...) gebruikten

9 vs. 5 % ($X^2 = 13.2$, $df = 1$, $p < .001$)

Hulpzoekgedrag na seksueel geweld

(DeLoveh & Cattaneo, 2017)

3. ONTHULLING NA SEKSUEEL GEWELD: UITDAGINGEN

ICRH

Ideale slachtoffers spreken erover ?

1 2 3 4

WAAR
TREK JIJ
DE LIJN

WWW.HORENZIENENPRATEN.BE

DOET IEMAND JE PIJN?
SPREEK ER MET IEMAND OVER OF

BEL 1712

NU PRAAT IK EROVER

Wat begint met een schreeuw, mag nooit in stilte eindigen.

Stop huiselijk geweld. Praat erover.

Beluist Tele Toespraak op 196 of op www.196.be

partner
geweld

Heb moed om *hulp* te vragen!

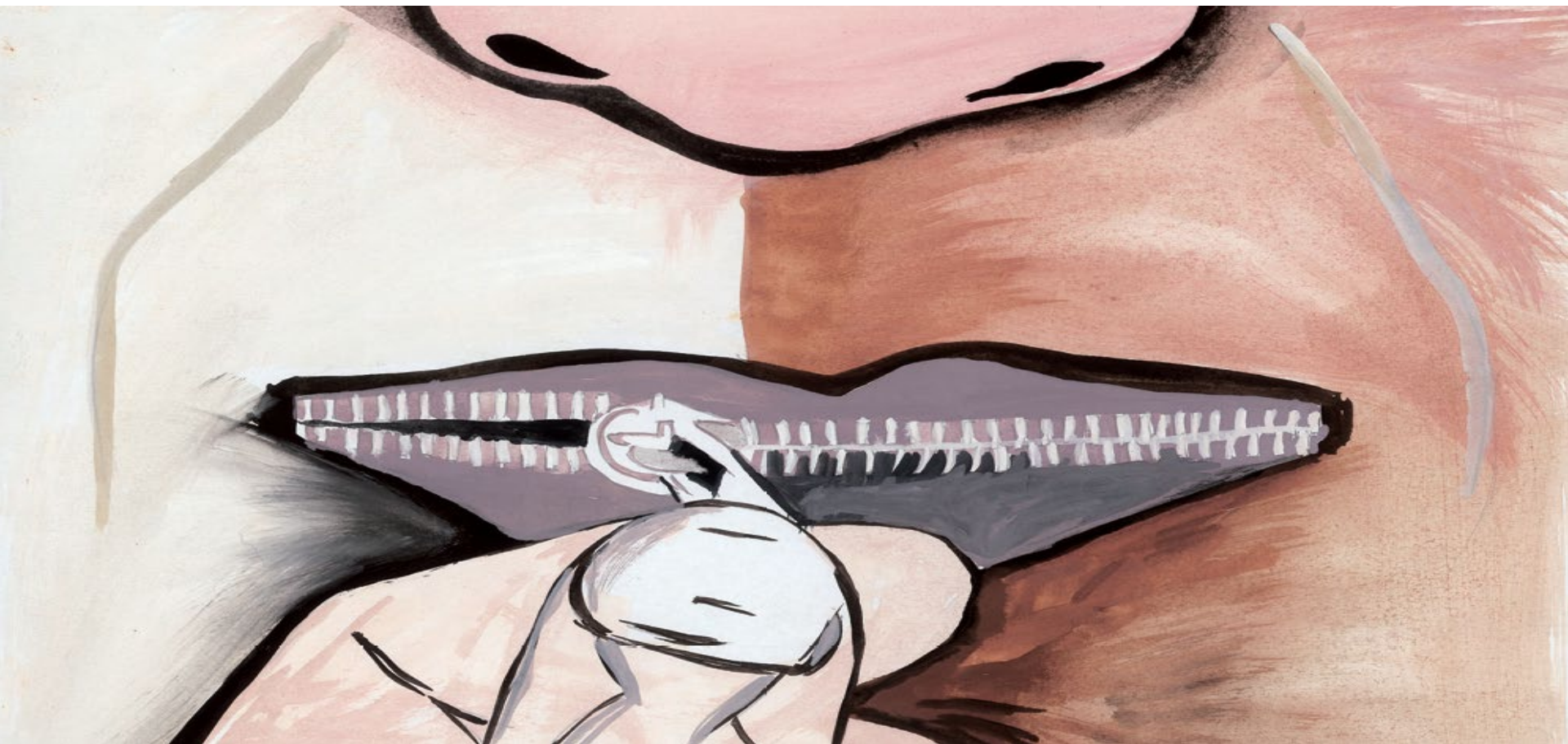
BREEK DE STILTE VOOR JE ZELF GEBROKEN BENT

GEWELD TUSSEN PARTNERS

Praat erover!

BESPREKEN SEKSUEEL GEWELD ?

Drempels bij bespreken van seksueel geweld

Disclosure criteria bij elk slachtoffer:

- Zorgen die men maakt voor zichzelf of anderen
- Mate van overstuur zijn
- Zichzelf als slachtoffer (kunnen) zien
- Afweging voordeel/nadeel geheim bewaren
- Inschatting positieve reactie ander (aan wie men het onthult)
- Gesloten/open cultuur

-...

(Keygnaert et al Handboek Seksuologie 2018)

UN-MENAMAIS studie 16-69 jarigen algemeen: enkel 7% zoekt formele hulp, 4% diende klacht in bij politie

SG België UN-MENAMAIS (Keygnaert et al 2021)

Onthulling in eigen netwerk

Een derde van de vrouwen (35%) en de helft van de mannen (50%) heeft het nog aan niemand verteld.

Formele hulp

8% van de vrouwen zoekt formele hulp, meestal bij professional in geestelijke gezondheidszorg, 5% van de mannen, bij hen variabel

Politie

5% van de vrouwelijke slachtoffers en 2% van mannelijke slachtoffers legde klacht neer bij de politie

Het ideale slachtoffer = verkrachtingsmythe

Deze theorie heeft grote impact op beleid, onderzoek, politie, justitie, zorgverlening en algemene idee wie SG kan meemaken

Pas je niet in dit plaatje?

Otherring & Victim blaming

Epistemisch onrecht:

- Hermeneutisch onrecht
- Getuigenisonrecht gelinkt aan hun identiteit

Verkrachtingsmythes hebben enorme impact

Impact op **beleving** van slachtoffer

Het is mijn schuld, ik had niet mogen dansen

Ik heb niet teruggevochten, wat een loser ben ik toch

Ik ben klaar gekomen, dus moet ik er wel van genoten hebben?

Impact op **hulpzoekgedrag** van slachtoffer

Ik schaam me dood, ik mag dit aan niemand vertellen

Ik zal toch niet geloofd worden

Ze gaan mij geen man meer vinden

Ik moet dankbaar zijn dat ik hier mag verblijven

Ze gaan mij deporteren

Impact op **reacties** van de omgeving

Wat had je aan toen je verkracht werd?

Waarom was je op dat uur nog op stap?

Je brengt ons in schande, maak dat niemand dit te weten komt!

Wees blij je hebt seks gehad zonder dat je er om moest vragen!

Wees een man, zet u erover!

Verkrachtingsmythes hebben enorme impact

Impact op **beleid** omtrent SG

In UN-verdragen: Definitie Gendergerelateerd geweld -> Geweld op vrouwen

Vb Conventie van Istanbul die onder meer referentiecentra seksueel geweld eist: "Violence against women"

Nationale actieplannen BE: partnergeweld-> gendergerelateerd geweld, na lobbying nu meer aandacht voor seksueel geweld

WHO elder abuse: verschillende vormen van SG zitten er niet in

Impact op (**financiering van**) onderzoek

EU Daphne fonds & REC fonds: sexual and gender-based violence against women and girls/children

In oproepen geen mogelijkheid om SG op mannen,... te onderzoeken

Aanval op publicaties en presentaties, positie als vrouwelijke onderzoeker

Impact op **zorgverlening**

Hoofdzakelijk afgestemd op vrouwelijke slachtoffers

Invloed op aangiftebereidheid

Uit international onderzoek blijkt qua aangiftebereidheid:

- + Vrouw
- + Slachtoffers die meer lijden aan herbeleving en hyperarousal
- + meerdere plegers
- + andere achtergrond van pleger dan slachtoffer en niet gekend
- + Ernst geweld, bijkomend fysiek geweld, wapen, levensbedreigend, letsels hebben
- + Angst revictimisatie of slachtofferschap derde
- Bij onderschrijven verkrachtingsmythes, bij alcohol en drugsinname, amnesie
- Mentale gezondheidsproblemen als gevolg van geweld

Eigen onderzoek in België (Zorgcentra + UN-MENAMAIS,...):

- + ondersteunende steunfiguur aanwezig
- + via Zorgcentrum na Seksueel Geweld (eerst zorg dan mogelijkheid klacht in ZSG)
- + forensisch onderzoek hebben ondergaan
- + Ernst seksueel geweld + bijkomend fysiek geweld

Niet zo'n groot verschil bekende als onbekende pleger

- Later dan 8 dagen na SG hulp zoeken
- Angst (social) media-aandacht/publiek toegankelijk proces -> impact later

Hoe een goede steunfiguur zijn?

Gids voor steunfiguren: tips & tricks

.be

A⁻

A⁺

NL ▾

de brochure vind je ook een overzicht van adressen van hulpverleningsinstanties die je kunnen bijstaan in jouw zoektocht naar steun en de erkenning van jouw probleem.

[Raadpleeg de brochure.](#)

BROCHURE: GIDS VOOR STEUNFIGUREN VAN SEKSUEEL GEWELD

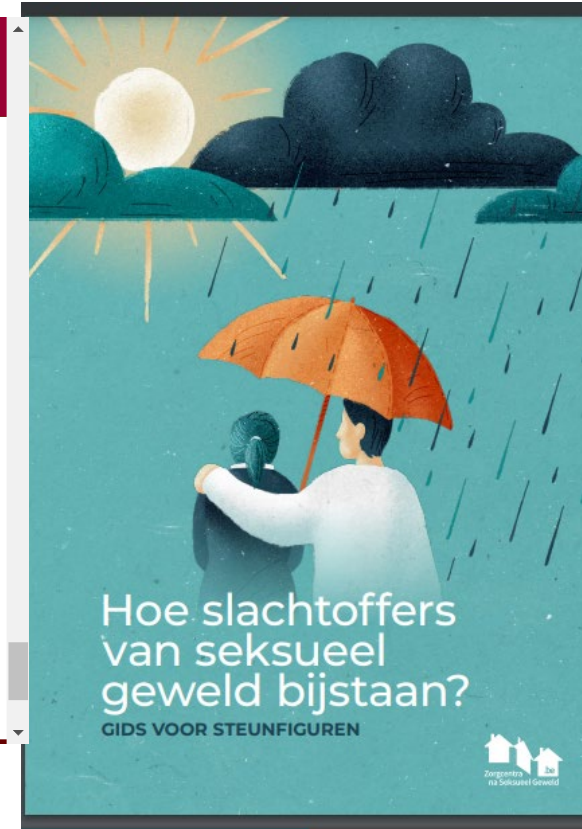
Deze brochure richt zich tot steunfiguren van slachtoffers van seksueel geweld.

De brochure wil een eerste leidraad zijn voor de steunfiguren in de omgeving van een slachtoffer. Deze gids geeft uitleg over de typische reacties bij slachtoffers na seksueel geweld, zodat je wie die dit meegemaakt heeft, beter kan begrijpen. Deze gids geeft je ook praktische tips om deze persoon te ondersteunen doorheen het herstelproces. Tenslotte krijg je enkele tips om met je eigen gevoelens en noden, die ook belangrijk zijn, te kunnen omgaan.

[Raadpleeg de brochure.](#)

www.seksueelgeweld.be

Prof dr Keygnaert Ines

Operational Director ICRH (Ugent)

Team Leader Gender & Violence Team (Ugent)

Coördinerend Staf- en Beleidsexpert Geweld (UZGent)

E ines.Keygnaert@ugent.be
ines.Keygnaert@uzgent.be
T +32 9 332 35 64

Ghent University

@ugent

Ghent University

www.ugent.be

www.uzgent.be